

2023/2836

20.12.2023

RECOMANDAREA (UE) 2023/2836 A COMISIEI**din 12 decembrie 2023****referitoare la promovarea implicării și a participării efective a cetățenilor și a organizațiilor societății civile la procesele de elaborare a politicilor publice**

COMISIA EUROPEANĂ,

având în vedere Tratatul privind funcționarea Uniunii Europene, în special articolul 292,

întrucât:

- (1) astfel cum se prevede la articolul 2 din Tratatul privind Uniunea Europeană („TUE”), Uniunea se întemeiază pe valorile respectării demnității umane, libertății, democrației, egalității, statului de drept, precum și pe respectarea drepturilor omului. Articolul 10 alineatul (3) din TUE prevede dreptul oricărui cetățean de a participa la viața democratică a Uniunii și impune ca deciziile să fie luate într-un mod cât mai deschis și la un nivel cât mai apropiat posibil de cetățean. Articolul 165 alineatul (2) din Tratatul privind funcționarea Uniunii Europene („TFUE”) oferă o bază pentru acțiunea Uniunii de încurajare a participării tinerilor la viața democratică din Europa.
- (2) Articolul 12 din Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene („carta”) asigură dreptul la libertatea de asociere și dreptul la libertatea de întrunire. Acesta presupune dreptul persoanelor de a se reuni în grupuri sau în structuri organizate. Acest drept, astfel cum a fost recunoscut de Curtea de Justiție a Uniunii Europene (CJUE), constituie unul dintre fundamentele esențiale ale unei societăți democratice și pluraliste, în măsura în care permite cetățenilor să acționeze în mod colectiv în domenii de interes reciproc, contribuind astfel la buna funcționare a vieții publice. În plus, dreptul la libertatea de exprimare și de informare, astfel cum este consacrat la articolul 11 din cartă, presupune libertatea de a avea și exprima opinii, precum și libertatea de a primi și a transmite informații. În plus, articolul 41 din cartă, referitor la dreptul la bună administrare, impune administrației obligația de a-și motiva deciziile. În sfârșit, articolul 24 din cartă se referă la dreptul copiilor de a-și exprima în mod liber opinia și prevede că aceasta trebuie luată în considerare în problemele care îi privesc, în funcție de vârsta și gradul lor de maturitate.
- (3) În procesele de elaborare a politicilor publice ar trebui să se promoveze în mod activ un dialog incluziv și eficient al autorităților publice cu cetățenii, organizațiile societății civile și apărătorii drepturilor omului. Procesele de elaborare a politicilor publice nu privesc în niciun fel deciziile individuale ale administrației care ar putea afecta drepturile persoanelor. Este necesară o abordare personalizată, deoarece condițiile de participare a cetățenilor nu sunt identice cu cele ale organizațiilor societății civile.
- (4) Statele membre ar trebui să creeze și să mențină un mediu sigur și propice pentru organizațiile societății civile și apărătorii drepturilor omului, care să le permită să își consolideze implicarea efectivă și să garanteze faptul că aceștia pot participa activ la procesele publice de elaborare a politicilor, exercitând astfel un rol-cheie în democrațiile din Uniune. Organizațiile societății civile sunt adesea denumite structuri nestatale, non-profit, imparțiale și nonviolente, prin intermediul cărora oamenii se organizează pentru a urmări obiective și idealuri comune ⁽¹⁾. Apărătorii drepturilor omului sunt persoane, grupuri și organisme ale societății care promovează și protejează drepturile omului și libertățile fundamentale universal recunoscute, în conformitate cu definiția prevăzută în Declarația ONU privind apărătorii drepturilor omului (1998) ⁽²⁾, menționată, de asemenea, în Orientările UE cu privire la apărătorii drepturilor omului ⁽³⁾. Apărătorii drepturilor omului urmăresc promovarea și protejarea drepturilor civile și politice, precum și promovarea, protejarea și exercitarea efectivă a drepturilor economice, sociale și culturale ⁽⁴⁾. Uniunea se angajează să colaboreze cu organizațiile care respectă valorile și drepturile fundamentale ale Uniunii, astfel cum sunt consacrate la articolul 2 din TUE și în Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene.

⁽¹⁾ A se vedea, de exemplu, Comunicarea Comisiei intitulată „Rădăcinile democrației și ale dezvoltării durabile: angajamentul Europei față de societatea civilă în ceea ce privește relațiile externe” [COM(2012) 492 final].

⁽²⁾ <https://www.ohchr.org/en/instruments-mechanisms/instruments/declaration-right-and-responsibility-individuals-groups-and>

⁽³⁾ https://www.eeas.europa.eu/sites/default/files/eu_guidelines_hrd_en.pdf

⁽⁴⁾ În prezenta recomandare, orice trimitere la „organizațiile societății civile” ar trebui înțeleasă ca referindu-se și la „apărătorii drepturilor omului”.

- (5) Ar trebui să se asigure participarea cetățenilor și a organizațiilor societății civile la procesele de elaborare a politicilor publice de la nivel local, regional, național, european și internațional. Acest lucru este recunoscut, de asemenea, în Orientările ONU adresate statelor cu privire la punerea în aplicare efectivă a dreptului de a participa la afacerile publice ⁽⁵⁾, în recomandările Consiliului Europei privind statutul juridic al organizațiilor neguvernamentale din Europa ⁽⁶⁾, privind participarea cetățenilor la viața publică locală ⁽⁷⁾, precum și privind democrația deliberativă ⁽⁸⁾, în Recomandarea OCDE privind o guvernare deschisă ⁽⁹⁾, în Codul de bune practici privind participarea civilă la procesul de luare a deciziilor, adoptat de Conferința organizațiilor neguvernamentale internaționale (ONGI-uri) ⁽¹⁰⁾, și în Orientările comune privind libertatea de asociere elaborate de Biroul OSCE pentru Instituții Democratice și Drepturile Omului (OSCE-ODIHR) și de Comisia de la Veneția ⁽¹¹⁾.
- (6) Elaborarea de politici bazate pe date concrete înseamnă că, în diferitele etape ale proceselor de elaborare a politicilor, autoritățile publice ar trebui să implice persoanele care urmează să fie afectate de normele și deciziile în curs de adoptare și să colecteze în mod activ opiniile acestora și alte date concrete. Prin urmare, statele membre ar trebui să fie interesate să sprijine în mod activ participarea cetățenilor și a organizațiilor societății civile la procesele de elaborare a politicilor publice, inclusiv prin modalități inovatoare, cum ar fi activitățile culturale și implicarea organizațiilor culturale, care, așa cum s-a dovedit, contribuie la consolidarea implicării civice, a democrației și a coeziunii sociale ⁽¹²⁾. Statele membre ar trebui să promoveze un mediu favorabil și incluziv, care să le ofere cetățenilor oportunități de a participa efectiv la astfel de procese. Un astfel de mediu consolidează transparența și reziliența la manipularea informațiilor și la dezinformare și poate contribui la întărirea încrederii în democrația reprezentativă.
- (7) Promovarea participării cetățenilor la procesul de elaborare a politicilor publice sprijină prezența la vot și îi încurajează pe cetățeni să fie actori ai democrației reprezentative, inclusiv prin desfășurarea de campanii și prin participarea în calitate de candidați. Prin urmare, statele membre ar trebui să se asigure că cetățenii au acces la informații prin intermediul unor canale și instrumente de participare adecvate, precum și la resursele care le permit să își conștientizeze mai bine drepturile care decurg din cetățenia Uniunii.
- (8) Participarea la procesul de elaborare a politicilor publice ar trebui să fie incluzivă și să reflecte în cea mai mare măsură posibilă configurația demografică și diversitatea unei circumscripții, precum și nevoile grupurilor insuficient reprezentate sau ale persoanelor cu handicap ⁽¹³⁾. Statele membre ar trebui să ofere posibilități de participare prin exerciții și mecanisme adaptate și accesibile, atât online, cât și offline, inclusiv în zonele rurale și regiunile izolate.
- (9) Tehnologiile digitale transformă procesele de elaborare a politicilor în Uniune, precum și modul în care autoritățile publice interacționează cu cetățenii. Folosirea noilor tehnologii, de exemplu a platformelor online și a instrumentelor de e-guvernare, în procesele de elaborare a politicilor poate contribui la intensificarea interacțiunilor dintre cetățeni și guvernele lor. Introducerea unor astfel de tehnici ar trebui să respecte echilibrul puterilor într-o societate democratică și să fie protejată corespunzător împotriva riscurilor de atac cibernetic și de supraveghere online. Deși se recunoaște potențialul soluțiilor digitale de a spori participarea publicului, rolul lor în acest sens ar putea fi insuficient și ar putea conduce la adâncirea decalajului digital. Prin urmare, este necesar să se prevadă și să se permită în continuare participarea fizică, după caz.

⁽⁵⁾ ONU, Orientări privind punerea în aplicare efectivă a dreptului de a participa la afacerile publice, 2018.

⁽⁶⁾ Consiliul Europei, Recomandarea CM/Rec(2007)14 a Comitetului de Miniștri adresată statelor membre privind statutul juridic al organizațiilor neguvernamentale din Europa.

⁽⁷⁾ Consiliul Europei, Recomandarea CM/Rec(2001)19 a Comitetului de Miniștri adresată statelor membre și Recomandarea CM/Rec(2018)4 privind participarea cetățenilor la viața publică locală. În ceea ce privește nivelul local, a se vedea și Recomandarea CM/Rec(2009)2 a Comitetului de Miniștri al Consiliului Europei adresată statelor membre privind evaluarea, auditarea și monitorizarea participării și a politicilor de participare la nivel local și regional, precum și Protocolul adițional la Carta europeană a autonomiei locale cu privire la dreptul de a participa la afacerile colectivităților locale, adoptat de Consiliul Europei.

⁽⁸⁾ Consiliul Europei – Recomandarea CM/Rec(2023)6 a Comitetului de Miniștri adresată statelor membre privind democrația deliberativă.

⁽⁹⁾ OCDE – Recomandarea Consiliului privind o guvernare deschisă, OECD/LEGAL/0438.

⁽¹⁰⁾ Conferința ONG-urilor internaționale, Codul de bune practici revizuit privind participarea civilă la procesul de luare a deciziilor, 30 octombrie 2009.

⁽¹¹⁾ <https://www.osce.org/files/f/documents/3/b/132371.pdf>.

⁽¹²⁾ A se vedea studiul „Culture and Democracy: the evidence – the importance of citizens' participation in cultural activities for civic engagement, democracy and social Cohesion – lessons from international research” („Cultura și democrația: dovezi privind importanța participării cetățenilor la activitățile culturale pentru implicarea civică, democrație și coeziunea socială – lecții desprinse din cercetarea internațională”), Oficiul pentru Publicații al Uniunii Europene, mai 2023.

⁽¹³⁾ A se vedea, de exemplu, trimiterea la participarea persoanelor cu handicap și a romilor din Comunicarea Comisiei intitulată „O Uniune a egalității: Strategia privind drepturile persoanelor cu handicap 2021-2030” [COM(2021) 101 final] și comunicarea „O Uniune a egalității: cadrul strategic al UE pentru egalitatea, incluziunea și participarea romilor” [COM(2020) 620 final].

- (10) Alfabetizarea mediatică și competențele digitale sunt importante pentru participarea la procesele online de elaborare a politicilor publice, pentru accesarea și parcursul informațiilor relevante, pentru relaționarea cu autoritățile și pentru dezvoltarea, pe de o parte, a capacității de a recunoaște informațiile care au făcut obiectul unei manipulări, inclusiv dezinformarea, și, pe de altă parte, a rezilienței în fața acestora. Dobândirea acestor competențe poate fi încurajată și mai mult prin educație și formare, precum și prin învățarea non-formală și informală și prin activități pentru tineret, cu accent pe gândirea critică ⁽¹⁴⁾. Este necesară o abordare la nivelul întregii societăți, bazată, de asemenea, pe colaborarea cu organizațiile care dezvoltă inițiative la nivel local și desfășoară activități de monitorizare, identificare, prevenire și demascare a dezinformării.
- (11) Formele inovatoare de participare în care cetățenii sunt implicați în mod direct, cum ar fi procesele deliberative și de cocreare online și fizice, sunt practici promițătoare pentru sprijinirea și reînnoirea mecanismelor de guvernare. Acestea contribuie la mobilizarea cetățenilor în scopul soluționării problemelor politice complexe, printre care se numără și schimbările climatice și deciziile privind investițiile în infrastructură ⁽¹⁵⁾.
- (12) Aceste modalități inovatoare de participare și implicare în procesul de elaborare a politicilor publice pot fi utilizate în diferite etape ale procesului și pot fi organizate în diverse formate, cum ar fi grupuri de dezbateri ale cetățenilor, juriu sau întruniri online sau offline, conferințe de consens, planificare bugetară participativă și cocreare. Statele membre ar trebui să se asigure că administrațiile publice dispun de resurse financiare și competențe adecvate pentru a organiza astfel de exerciții, ținând seama, de exemplu, de cerințele legislației Uniunii în materie de protecție a datelor.
- (13) Statele membre ar putea valorifica expertiza și cele mai bune practici existente la nivelul Uniunii, bazându-se în special pe Conferința privind viitorul Europei ⁽¹⁶⁾. Pentru a sprijini participarea activă a cetățenilor și ca o continuare a conferinței, Comisia pune în aplicare o nouă etapă a implicării cetățenilor, consolidând standardele și instrumentele de care dispune, inclusiv grupurile de dezbateri ale cetățenilor europeni; aceste grupuri de dezbateri reunesc cetățeni selectați în mod aleatoriu din toate statele membre (o treime dintre aceștia sunt tineri cu vârste cuprinse între 16 și 25 de ani), care discută cu privire la principalele propuneri viitoare, și reprezintă în prezent o caracteristică obișnuită a vieții democratice în Uniune ⁽¹⁷⁾. De asemenea, Comisia dezvoltă în prezent o versiune modernizată a portalului – „Exprimați-vă părerea” – ca platformă unică pentru implicarea online a cetățenilor. Portalul „Exprimați-vă părerea” le permite cetățenilor să interacționeze la diferite niveluri cu instituțiile europene: de la a-și exprima opinia cu privire la inițiativele legislative (consultări publice), la a purta dezbateri și a delibera cu alți cetățeni europeni și la a prezenta, prin intermediul inițiativelor cetățenești europene, propriile propuneri privind Uniunea în care doresc să trăiască. Portalul își păstrează diverse caracteristici unice care au fost dezvoltate pentru platforma digitală multilingvă a Conferinței privind viitorul Europei. De asemenea, Comisia a înființat Centrul de competență privind democrația participativă și deliberativă ⁽¹⁸⁾, cu scopul de a sprijini adoptarea acestor practici la nivelul Uniunii și la nivel național, prin punerea în legătură a practicienilor și a cercetătorilor din întreaga Uniune și prin efectuarea de cercetări privind cele mai bune practici și inovații, atât online, cât și offline.
- (14) Statele membre ar putea, de asemenea, să se inspire din inițiativele lansate în temeiul legislației privind democrația de mediu și să aplice inițiative similare în alte domenii ale elaborării politicilor publice. Aceste surse de inspirație sunt legate în special de obligațiile care decurg din Convenția de la Aarhus ⁽¹⁹⁾ și din Regulamentul (CE) nr. 1367/2006 al Parlamentului European și al Consiliului ⁽²⁰⁾ sau din concluziile parlamentelor *inter pares* ⁽²¹⁾ organizate de Uniune, de exemplu în contextul Pactului climatic european, pentru a discuta despre modalitățile cele mai eficace prin care persoanele fizice, guvernele locale și naționale și Uniunea Europeană pot combate schimbările climatice.

⁽¹⁴⁾ *Digital citizenship education handbook*, (Manual de educație privind cetățenia digitală), Consiliul European, <https://rm.coe.int/16809382f9>. A se vedea și studiul Comisiei Europene – *Engaging with Food, People and Places* („Dialoguri despre alimente, oameni și locuri”). <https://publications.jrc.ec.europa.eu/repository/handle/JRC121910>

⁽¹⁵⁾ A se vedea inițiativele din cadrul Pactului climatic european (european-council.europa.eu). A se vedea, de asemenea, raportul OCDE (2020) „Innovative Citizen Participation and New Democratic Institutions - Catching the Deliberative Wave” („Participarea inovatoare a cetățenilor și noile instituții democratice: valorificarea tendinței deliberative”) și Declarația OECD/LEGAL/0484 a OCDE din 18 noiembrie 2022 privind instaurarea unui climat de încredere și consolidarea democrației, <https://legalinstruments.oecd.org/en/instruments/OECD-LEGAL-0484>.

⁽¹⁶⁾ Raport privind rezultatul final al Conferinței privind viitorul Europei, „Viitorul este în mâinile tale”, 9 mai 2022.

⁽¹⁷⁾ A se vedea Comunicarea Comisiei din 17 iunie 2022 către Parlamentul European, Consiliul European, Consiliu, Comitetul Economic și Social European și Comitetul Regiunilor referitoare la Conferința privind viitorul Europei – „Transpunerea viziunii în acțiuni concrete” (COM/2022/404 final, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/?uri=CELEX%3A52022DC0404>). A se vedea, de asemenea, pagina web a grupurilor de dezbateri ale cetățenilor europeni (european-council.europa.eu).

⁽¹⁸⁾ https://knowledge4policy.ec.europa.eu/participatory-democracy/about_en

⁽¹⁹⁾ Convenția CEE-ONU privind accesul la informații, participarea publicului la luarea deciziilor și accesul la justiție în problemele de mediu (Convenția de la Aarhus).

⁽²⁰⁾ Regulamentul (CE) nr. 1367/2006 al Parlamentului European și al Consiliului din 6 septembrie 2006 privind aplicarea, pentru instituțiile și organismele comunitare, a dispozițiilor Convenției de la Aarhus privind accesul la informații, participarea publicului la luarea deciziilor și accesul la justiție în domeniul mediului (JO L 264, 25.9.2006, p. 13, ELI: <http://data.europa.eu/eli/reg/2006/1367/oj>).

⁽²¹⁾ https://climate-pact.europa.eu/about/peer-parliaments_en

- (15) Uniunea, în limitele competențelor sale, și toate statele sale membre sunt părți la Convenția Națiunilor Unite privind drepturile persoanelor cu handicap ⁽²²⁾. Convenția impune statelor părți ca, în elaborarea și aplicarea legislației și a politicilor de punere în aplicare a convenției, precum și în alte procese decizionale referitoare la chestiuni legate de persoanele cu handicap, să se consulte îndeaproape cu persoanele cu handicap, inclusiv cu copiii cu handicap, și să implice în mod activ aceste persoane. Ar trebui să se asigure accesibilitatea persoanelor cu handicap în conformitate cu cerințele de accesibilitate prevăzute în anexa I la Directiva (UE) 2019/882 a Parlamentului European și a Consiliului ⁽²³⁾ și ar trebui prevăzute amenajări corespunzătoare pentru a se garanta participarea, în condiții de egalitate cu celelalte persoane, a persoanelor cu handicap la procesele de elaborare a politicilor publice.
- (16) Statele membre ar trebui să încurajeze participarea copiilor și a tinerilor la viața democratică din Uniune pentru a sprijini implicarea lor pe termen lung în democrațiile europene ca cetățeni activi și vectori ai unei schimbări care conduce la transformări pozitive, astfel cum se solicită în Strategia Uniunii Europene privind drepturile copilului ⁽²⁴⁾, în Strategia Uniunii Europene pentru tineret ⁽²⁵⁾ și într-o rezoluție a Parlamentului European ⁽²⁶⁾. Statele membre ar putea învăța din cele mai bune practici ale consiliilor și proceselor existente pentru copii și tineret, cum ar fi dialogurile UE cu tinerii ⁽²⁷⁾, Platforma UE de participare a copiilor ⁽²⁸⁾ și Spațiul învățării ⁽²⁹⁾. În plus, pentru a integra opiniile cetățenilor în procesul instituțional de elaborare a politicilor publice, ar putea fi avute în vedere, ca un bun exemplu, crearea unor consilii ale vârstnicilor și ale persoanelor cu handicap.
- (17) Organizațiile societății civile care își desfășoară activitatea în domeniul promovării și al protecției drepturilor fundamentale reprezintă un mijloc important prin care poate fi oferită o voce diferitelor persoane și grupuri din societate, inclusiv persoanelor aflate în situațiile cele mai vulnerabile, și contribuie la abordarea provocărilor societale și la dezvoltarea economică. Acestea promovează pluralismul și responsabilitatea procesului decizional, îmbunătățind calitatea democrației reprezentative, astfel cum se recunoaște în Planul de acțiune pentru democrația europeană ⁽³⁰⁾, în Raportul din 2022 privind aplicarea Cartei drepturilor fundamentale a UE ⁽³¹⁾, în rapoartele anuale privind statul de drept ⁽³²⁾ și în Planul de acțiune privind drepturile omului și democrația 2020-2024 ⁽³³⁾. Rolul important al societății civile în sistemul de control și echilibru al democrațiilor sănătoase a fost evidențiat de Curtea Europeană a Drepturilor Omului (CEDO), care a subliniat în mod constant că modul în care își desfășoară activitatea „câinii de pază” publici poate avea un impact semnificativ asupra bunei funcționări a unei societăți democratice.
-
- ⁽²²⁾ A se vedea Convenția Națiunilor Unite privind drepturile persoanelor cu handicap și protocolul opțional la aceasta (A/RES/61/106). În conformitate cu Convenția Națiunilor Unite privind drepturile persoanelor cu handicap, „amenajări corespunzătoare” înseamnă modificări și adaptări necesare și adecvate care nu impun o sarcină disproporționată sau nejustificată, atunci când sunt necesare într-un anumit caz, pentru a se asigura faptul că persoanele cu handicap au acces la toate drepturile omului și libertățile fundamentale sau își pot exercita aceste drepturi și libertăți în condiții de egalitate cu celelalte persoane.
- ⁽²³⁾ Directiva (UE) 2019/882 a Parlamentului European și a Consiliului din 17 aprilie 2019 privind cerințele de accesibilitate aplicabile produselor și serviciilor (JO L 151, 7.6.2019, p. 70 ELI: <http://data.europa.eu/eli/dir/2019/882/oj>).
- ⁽²⁴⁾ Comunicarea Comisiei către Parlamentul European, Consiliu, Comitetul Economic și Social European și Comitetul Regiunilor intitulată „Strategia UE privind drepturile copilului”, COM(2021) 142 final, 24.3.2021.
- ⁽²⁵⁾ Rezoluția Consiliului Uniunii Europene și a reprezentanților guvernelor statelor membre, reuniți în cadrul Consiliului, privind un cadru pentru cooperarea europeană în domeniul tineretului: Strategia Uniunii Europene pentru tineret 2019-2027 din 18 decembrie 2018 (JO C 456, 18.12.2018, p. 1).
- ⁽²⁶⁾ Rezoluția Parlamentului European din 7 iulie 2021 referitoare la dialogurile cu cetățenii și participarea cetățenilor la procesul decizional al UE (2020/2201(INI), punctul 17).
- ⁽²⁷⁾ Dialogul UE cu tinerii | Portalul european pentru tineret (europa.eu).
- ⁽²⁸⁾ Platforma UE de participare a copiilor (europa.eu).
- ⁽²⁹⁾ Spațiul învățării (europa.eu).
- ⁽³⁰⁾ Comunicarea Comisiei către Parlamentul European, Consiliu, Comitetul Economic și Social European și Comitetul Regiunilor privind Planul de acțiune pentru democrația europeană, COM (2020) 790 final, 3.12.2020, p. 1.
- ⁽³¹⁾ Raportul Comisiei către Parlamentul European, Consiliu, Comitetul Economic și Social European și Comitetul Regiunilor intitulat „Un spațiu civic prosper pentru apărarea drepturilor fundamentale în UE – Raportul anual pe 2022 privind aplicarea Cartei drepturilor fundamentale a UE COM(2022)716 final, 6.12.2022.
- ⁽³²⁾ Comunicarea Comisiei către Parlamentul European, Consiliu, Comitetul Economic și Social European și Comitetul Regiunilor – „Raportul din 2023 privind statul de drept – Situația statului de drept în Uniunea Europeană”, COM(2023) 800 final, 5.7.2023, p. 26.
- ⁽³³⁾ Comunicare comună către Parlamentul European și Consiliu – „Planul de acțiune al UE privind drepturile omului și democrația 2020-2024” [JOIN(2020) 5 final].

- (18) Raportul anual al Comisiei privind statul de drept analizează evoluțiile legate de caracterul incluziv al proceselor legislative și de implicarea societății civile ca element al respectării statului de drept și conține, în mai multe cazuri, recomandări adresate statelor membre cu privire la aceste aspecte. Astfel cum se afirmă în Raportul din 2022 privind statul de drept, „îmbunătățirea participării părților interesate, inclusiv a organizațiilor societății civile, poate aduce beneficii atât pentru calitatea legislației, cât și pentru transparența procesului”. La polul opus, lipsa unor procese formalizate care să favorizeze participarea la luarea deciziilor, strategiile de consultare tardive și fragmentate, alegerea selectivă și opacă a interlocutorilor și lipsa unor măsuri subsecvente eficace ridică semne de întrebare din perspectiva statului de drept și afectează puternic procesele democratice. Necesitatea de a recunoaște rolul organizațiilor societății civile, pentru a le oferi mijloacele să acționeze și a se asigura că există condiții care să le permită să se implice în mod semnificativ în procesul decizional și în punerea în aplicare a politicilor naționale și ale Uniunii este, de asemenea, evidențiată în Raportul din 2022 privind aplicarea Cartei drepturilor fundamentale a Uniunii Europene.
- (19) Participarea efectivă și incluzivă la procesele de elaborare a politicilor publice este posibilă numai atunci când organizațiile societății civile pot lucra într-un mediu sigur și favorabil, în care se respectă drepturile lor fundamentale și cele ale membrilor lor, inclusiv drepturile legate de libertatea de asociere, de întrunire, de exprimare și de acces la informații, precum și drepturile la libertate și securitate, la respectarea vieții private și de familie, la protecția datelor cu caracter personal, la proprietate și la nediscriminare, într-un sistem democratic care respectă statul de drept. Pentru a putea participa efectiv la procesele de elaborare a politicilor publice, organizațiile societății civile au nevoie de un spațiu civic sigur, sănătos și prosper, în care să fie protejate, sprijinite și capacitate ⁽³⁴⁾ și în care să se poată bucura pe deplin de libertățile fundamentale ale pieței interne. Sunt necesare eforturi continue pentru a crea și a promova un astfel de spațiu civic favorabil pentru organizațiile societății civile și apărătorii drepturilor omului care acționează cu respectarea deplină a valorilor Uniunii ⁽³⁵⁾.
- (20) Potrivit unei hotărâri a CJUE, organizațiile societății civile trebuie să aibă „posibilitatea [...] să își poată continua activitățile și să funcționeze fără ingerința nejustificată a statului” ⁽³⁶⁾, iar CEDO a subliniat că statele membre ar trebui nu numai să se abțină de la a interveni în mod nejustificat atunci când organizațiile societății civile își desfășoară activitățile, ci și să asigure un mediu favorabil pentru acestea prin măsuri juridice, administrative și practice ⁽³⁷⁾. Un astfel de mediu reprezintă o componentă esențială a sistemelor democratice în care statul de drept și drepturile fundamentale sunt respectate și apărute.
- (21) Autoritățile publice au datoria de a proteja libertatea de asociere și de exprimare și siguranța organizațiilor societății civile, asigurând un mediu juridic adecvat, monitorizând și urmărind să contracareze în mod eficace amenințările la adresa organizațiilor societății civile, oferind acces la servicii de sprijin adecvate, precum și finanțare și alte resurse care să le permită să își desfășoare activitatea. Deși majoritatea statelor membre asigură un spațiu sigur pentru organizațiile societății civile, în unele state membre s-a constatat, în ultimii ani, un număr tot mai mare de atacuri fizice, verbale și digitale împotriva acestor organizații, de acțiuni de incitare la ură, hărțuire, intimidare, campanii de denigrare, inclusiv incriminarea unor activități umanitare legate de drepturile fundamentale, restricții administrative și juridice, supraveghere ilegală și acțiuni strategice în justiție utilizate împotriva mobilizării publice ⁽³⁸⁾. De asemenea, mai multe studii arată că, dintre organizațiile societății civile, cele mai afectate sunt cele care lucrează în domeniul drepturilor femeii, al sănătății sexuale și reproductive și al drepturilor aferente, al drepturilor persoanelor LGBTIQ, al drepturilor migranților și ale solicitanților de azil, al integrității publice și combaterii corupției și în domeniul protecției mediului.

⁽³⁴⁾ Raportul Secretarului General al Consiliului Europei – „Situția democrației, a drepturilor omului și a statului de drept în Europa”, O responsabilitate comună pentru securitatea democratică în Europa, p. 53. A se vedea și Recomandarea COM(2017)83-final a Comitetului de Miniștri al Consiliului Europei adresată statelor membre: „Linii directoare privind participarea civilă la procesul de luare a deciziilor politice”. A se vedea și Recomandarea CM/Rec(2018)11 a Comitetului de Miniștri adresată statelor membre privind necesitatea consolidării protecției și a promovării spațiului societății civile în Europa. La nivelul ONU, a se vedea documentul din 2018 elaborat de Oficiul Înaltului Comisar al Națiunilor Unite pentru Drepturile Omului – Orientări pentru state privind punerea în aplicare efectivă a dreptului de a participa la afacerile publice.

⁽³⁵⁾ A se vedea Concluziile Consiliului privind aplicarea Cartei drepturilor fundamentale a UE; rolul spațiului civic în protejarea și promovarea drepturilor fundamentale în UE, 24 februarie 2023, 6675/23, punctele 9, 12 și 16. În concluziile sale, Consiliul a invitat statele membre să promoveze un mediu favorabil pentru organizațiile societății civile și apărătorii drepturilor omului, astfel încât acestea să își poată desfășura activitățile în conformitate cu valorile Uniunii, fără ingerințe nejustificate din partea statului, astfel cum se prevede în standardele UE și internaționale. A se vedea, de asemenea, Rezoluția Parlamentului European din 8 martie 2022 referitoare la restrângerea spațiului societății civile în Europa [2021/2103(INI)], Rezoluția Parlamentului European din 17 februarie 2022 conținând recomandări adresate Comisiei privind un statut pentru asociațiile și organizațiile non-profit transfrontaliere europene [2020/2026(INL)] și Raportul anual din 2022 privind aplicarea Cartei drepturilor fundamentale a UE, COM/2022/716 final, p. 34. Comunicarea Comisiei către Parlamentul European, Consiliu, Comitetul Economic și Social European și Comitetul Regiunilor – „Raportul din 2023 privind statul de drept – Situația statului de drept în Uniunea Europeană”, COM(2023) 800 final, p. 26.

⁽³⁶⁾ CJUE, Hotărârea din 18 iunie 2020, C-78/18, Comisia/Ungaria, ECLI:EU:C:2020:476, punctul 106.

⁽³⁷⁾ CEDO, Hotărârea din 20 octombrie 2005, *Ouranio Toxo și alții/Grecia*, cererea nr. 74989/01, punctul 35.

⁽³⁸⁾ A se vedea rapoartele Agenției pentru Drepturi Fundamentale a Uniunii Europene, Provocările cu care se confruntă organizațiile societății civile care lucrează în domeniul drepturilor omului în UE, 2018; Protejarea spațiului civic în UE, 2021; Societatea civilă din Europa: încă sub presiune – actualizare pentru anul 2022, 2022. A se vedea, de asemenea, monitorizarea CIVICUS <https://monitor.civicus.org/>.

- (22) Statele membre trebuie să se asigure că organizațiile societății civile au acces la resurse financiare și sunt libere să le utilizeze, inclusiv prin valorificarea fondurilor Uniunii ⁽³⁹⁾. Numai organizațiile societății civile care dispun de resurse adecvate sunt în măsură să participe efectiv la procesele de elaborare a politicilor publice.
- (23) Uniunea oferă deja organizațiilor societății civile ample oportunități de finanțare, care să le permită să pună în aplicare proiecte care contribuie la promovarea valorilor Uniunii. Pentru a facilita navigarea prin diferitele programe, Comisia a creat un portal ușor accesibil, care are rolul de punct de acces unic pentru fondurile Uniunii și permite găsirea, printre altele, a unor oportunități de finanțare legate de sprijinirea democrației ⁽⁴⁰⁾. Comisia oferă sprijin financiar specific organizațiilor societății civile din statele membre în cadrul programului „Cetățeni, egalitate, drepturi și valori”. Obiectivul acestui program este de a proteja și a promova drepturile și valorile consacrate în tratate, în cartă și în convențiile internaționale aplicabile privind drepturile omului, în special prin sprijinirea organizațiilor societății civile și a altor părți interesate care își desfășoară activitatea la nivel local, regional, național și transnațional, și prin încurajarea participării civice și democratice, în vederea susținerii și dezvoltării în continuare a unor societăți deschise, bazate pe drepturi, democratice, egitare și favorabile incluziunii, care sunt întemeiate pe statul de drept. În plus, programele Erasmus +, Corpul european de solidaritate și Europa creativă oferă oportunități de finanțare pentru cooperarea societății civile, implicarea civică și participarea democratică. Programul-cadru al Uniunii pentru cercetare și inovare Orizont Europa sprijină, de asemenea, organizațiile societății civile și apărătorii drepturilor omului într-o serie de domenii tematice de cercetare ⁽⁴¹⁾. A fost, de asemenea, acordată asistență tehnică pentru reforma administrativă în statele membre în cadrul Instrumentului de sprijin tehnic, aceasta prezentând opțiuni de finanțare a consolidării capacităților administrațiilor publice și ale autorităților publice de a adopta practici participative. Beneficiarii de fonduri din partea Uniunii au obligația de a respecta valorile Uniunii, atunci când execută aceste fonduri, iar Comisia a introdus măsuri menite să sprijine respectarea normelor și să abordeze eventualele încălcări.
- (24) Angajamentul Uniunii de a contribui la protejarea și promovarea unui spațiu civic sigur și favorabil se reflectă și în acțiunea sa externă, inclusiv în Planul de acțiune al Uniunii privind drepturile omului și democrația (2020-2024) ⁽⁴²⁾. Acest lucru este, de asemenea, evidențiat în Orientările UE cu privire la apărătorii drepturilor omului ⁽⁴³⁾ și reafirmat în Comunicarea din 2012 intitulată „Rădăcinile democrației și ale dezvoltării durabile: angajamentul Europei față de societatea civilă în ceea ce privește relațiile externe” ⁽⁴⁴⁾, în Orientările privind sprijinul acordat de UE societății civile în regiunea vizată de extindere în perioada 2021-2027 și în Planul de acțiune pentru tineret din cadrul acțiunii externe a UE ⁽⁴⁵⁾. Forța și credibilitatea acțiunii Uniunii de apărare a drepturilor omului la nivel mondial se bazează pe modul în care Uniunea își protejează și consolidează bazele drepturilor democratice și fundamentale în cadrul Uniunii.
- (25) Prezenta recomandare face parte din pachetul de măsuri privind apărarea democrației, care cuprinde, de asemenea, o propunere de directivă a Parlamentului European și a Consiliului de stabilire a unor cerințe armonizate pe piața internă privind transparența activităților de reprezentare a intereselor desfășurate în numele țărilor terțe și o recomandare a Comisiei referitoare la procese electorale incluzive și reziliente în Uniune și la consolidarea caracterului european și a desfășurării eficiente a alegerilor pentru Parlamentul European.
- (26) Prezenta recomandare se bazează pe constatările Raportului din 2022 privind aplicarea Cartei drepturilor fundamentale a Uniunii Europene și ale rapoartelor anuale privind statul de drept, care analizează situația statului de drept în Uniune și în statele sale membre, în special în ceea ce privește cadrul pentru societatea civilă. Prezenta

⁽³⁹⁾ Articolul 13 din Declarația ONU privind apărătorii drepturilor omului. ODIHR-OSCE și Comisia de la Veneția – „Orientări privind libertatea de asociere”, principiul 7, p. 42, <https://www.osce.org/odihr/132371>.

⁽⁴⁰⁾ Finanțare și licitații (europa.eu).

⁽⁴¹⁾ De exemplu, programul Orizont Europa va sprijini testarea și punerea în aplicare a rezultatelor cercetării, inclusiv pentru experimentarea cu inovații democratice în domeniul participării civice (a se vedea HORIZON-CL2-2024-DEMOCRACY-01-12). Un raport recent a compilat rezultatele unor cercetări ale UE privind democrația participativă și deliberativă. Programul va sprijini, de asemenea, crearea unei noi rețele pentru soluții inovatoare pentru viitorul democrației, care va reuni cercetători din întreaga Europă în domeniul democrației și practicieni din domeniul participării și deliberărilor civice și din domeniul educației civice, în scopul elaborării, pe baza rezultatelor cercetării, a unor recomandări adresate factorilor de decizie (a se vedea HORIZON-CL2-2022-DEMOCRACY-02-01).

⁽⁴²⁾ https://www.eeas.europa.eu/sites/default/files/eu_action_plan_on_human_rights_and_democracy_2020-2024.pdf.

⁽⁴³⁾ https://www.eeas.europa.eu/sites/default/files/02_hr_guidelines_defenders_en_0.pdf

⁽⁴⁴⁾ A se vedea nota de subsol 1.

⁽⁴⁵⁾ Planul de acțiune pentru tineret (Comunicare comună a Comisiei și a Înalțului Reprezentant) | Parteneriate internaționale (europa.eu)

recomandare completează Planul de acțiune pentru democrația europeană, care este menit să capaciteze cetățenii și să sprijine construirea unor democrații mai reziliente în întreaga UE prin promovarea unor alegeri libere și corecte, consolidarea libertății mass-mediei și combaterea dezinformării, Recomandarea (UE) 2021/1534 a Comisiei ⁽⁴⁶⁾ și inițiativa Comisiei din 2022 împotriva acțiunilor strategice în justiție împotriva mobilizării publice (anti-SLAPP) ⁽⁴⁷⁾. Recomandarea se bazează pe acțiunile prioritare anunțate în Comunicarea „Raportul din 2020 privind cetățenia Uniunii” ⁽⁴⁸⁾ și completează pachetul privind cetățenia, prezentat la sfârșitul anului 2023.

- (27) Prezenta recomandare se adresează statelor membre. Țările candidate și potențial candidate la aderarea la Uniune, precum și țările participante la politica de vecinătate a Uniunii sunt, de asemenea, încurajate să urmeze această recomandare,

ADOPTĂ PREZENTA RECOMANDARE:

Obiect

1. Prezenta recomandare urmărește să promoveze participarea cetățenilor și a organizațiilor societății civile la elaborarea politicilor publice pentru a contribui la consolidarea rezilienței democratice în cadrul Uniunii. Recomandarea încurajează statele membre să ofere cetățenilor și organizațiilor societății civile mai multe oportunități de a participa efectiv la procesele de elaborare a politicilor publice desfășurate de autoritățile publice la nivel local, regional și național, în conformitate cu standardele și bunele practici stabilite.
2. Statele membre sunt încurajate să creeze și să mențină un mediu sigur și favorabil pentru organizațiile societății civile, făcând posibilă participarea lor efectivă la procesele de elaborare a politicilor publice. Statele membre ar trebui să ia măsuri eficace, adecvate și proporționale pentru a proteja, a sprijini și a capacita organizațiile societății civile, astfel încât să asigure un spațiu civic prosper.

Cadrul general pentru participarea efectivă a cetățenilor și a organizațiilor societății civile

3. Statele membre ar trebui să promoveze și să faciliteze un cadru care să le permită cetățenilor și organizațiilor societății civile să participe la procesele de elaborare a politicilor publice („cadru de participare”) și să se asigure că acest cadru de participare este pus în aplicare în conformitate cu orientările din prezenta recomandare.
4. Cadrul de participare ar trebui să garanteze faptul că toți participanții sunt tratați cu respect și că aceștia pot participa liber și fără ingerințe nejustificate la procesele de elaborare a politicilor publice.
5. Cadrul de participare ar trebui să fie clar și accesibil, inclusiv prin asigurarea diseminării de informații adecvate și în timp util, și să ofere oportunități reale și mijloace adecvate de participare, pe baza parametrilor prestabiliți. Statele membre ar trebui, în special:
 - (a) să asigure, în mod continuu și sistematic și nu doar în perioadele electorale, participarea la activitățile privind subiecte de interes public;

⁽⁴⁶⁾ Recomandarea (UE) 2021/1534 a Comisiei din 16 septembrie 2021 referitoare la garantarea protecției, a siguranței și a capacității jurnaliștilor și a celorlalți profesioniști din domeniul mass-mediei în Uniunea Europeană (JO L 331, 20.9.2021, p. 8, ELI: <http://data.europa.eu/eli/reco/2021/1534/oj>).

⁽⁴⁷⁾ Propunere de directivă a Parlamentului European și a Consiliului privind protecția persoanelor implicate în acțiuni de mobilizare publică împotriva procedurilor judiciare vădit nefondate sau abuzive („Acțiuni strategice în justiție împotriva mobilizării publice”) COM(2022) 177 final, 2022/0117(COD) și Recomandarea (UE) 2022/758 a Comisiei din 27 aprilie 2022 privind protecția jurnaliștilor și a apărătorilor drepturilor omului implicați în acțiuni de mobilizare publică împotriva procedurilor judiciare vădit nefondate sau abuzive („acțiuni strategice în justiție împotriva mobilizării publice”), (JO L 138, 17.5.2022, p. 30).

⁽⁴⁸⁾ Raportul Comisiei către Parlamentul European, Consiliu, Comitetul Economic și Social European și Comitetul Regiunilor: „Raportul din 2020 privind cetățenia Uniunii – Capacitarea cetățenilor și protejarea drepturilor acestora”, COM(2020) 730 final.

- (b) să dispună de o politică sau un cadru de reglementare clar definit(ă) în ceea ce privește atât participarea cetățenilor, cât și a organizațiilor societății civile, inclusiv în ceea ce privește obiectivele, procedurile și actorii relevanți implicați;
 - (c) să aplice cadrului menționat la litera (b) numai limitări proporționale și comunicate în mod clar și să asigure accesul cetățenilor și al organizațiilor societății civile la mecanisme de recurs, după caz;
 - (d) să facă posibilă participarea, încă din primele etape ale proceselor de elaborare a politicilor, la identificarea nevoilor și a priorităților și la definirea posibilelor opțiuni de politică;
 - (e) să furnizeze în timp util și în formate ușor accesibile informații adecvate și necesare cu privire la un anumit exercițiu de participare, inclusiv cu privire la contextul și tipul de măsuri avute în vedere, la proceduri, calendarul de participare, autoritatea responsabilă de exercițiu și datele de contact ale acesteia;
 - (f) să asigure un acces cât mai larg posibil la informații și documente esențiale, atât offline, cât și online, inclusiv pe site-urile web ale autorităților publice relevante, și să disemineze aceste informații în mod proactiv și pe scară largă către public, într-un limbaj accesibil, gratuit și fără obstacole administrative nejustificate;
 - (g) să ia măsuri pentru a se asigura că informațiile sunt transmise în mod specific cetățenilor și organizațiilor societății civile care ar putea fi afectate, acordându-se o atenție deosebită persoanelor și grupurilor celor mai marginalizate, subreprezentate și vulnerabile;
 - (h) să prevadă resurse și timp suficiente pentru a asigura un impact semnificativ și să țină seama de perioadele de vacanță de la nivel național pentru a permite o participare adecvată;
 - (i) să prevadă modalități de participare într-un mod nediscriminatoriu și accesibil, inclusiv pentru persoanele cu handicap, fără formalități excesive și gratuit.
6. Cadrul de participare ar trebui să fie transparent, iar statele membre ar trebui să asigure controlul proceselor propriu-zise. Statele membre ar trebui, în special:
- (a) să ofere persoanelor care au participat la procesul de elaborare a politicilor publice informații cu privire la rezultatul procesului și la acțiunile întreprinse în urma exercițiilor de participare desfășurate;
 - (b) să invite periodic cetățenii și organizațiile societății civile să participe la procesele de elaborare a politicilor, în diferitele etape ale acestora, inclusiv în etapa de revizuire a politicilor;
 - (c) să evalueze periodic cadrul de participare a cetățenilor și a organizațiilor societății civile, în vederea îmbunătățirii și adaptării acestuia, de exemplu pentru a adopta metode mai ușor de utilizat, mai eficiente și mai inovatoare.
7. Cadrul de participare ar trebui să fie incluziv și să asigure șanse egale de participare pentru cetățeni și organizațiile societății civile, precum și luarea în considerare a unei pluralități de opinii, inclusiv a opiniilor persoanelor insuficient reprezentate și a persoanelor celor mai vulnerabile și marginalizate. În special:
- (a) statele membre ar trebui să depună eforturi pentru a utiliza instrumente și metode care să conducă la o participare cât mai largă a cetățenilor, a grupurilor și a organizațiilor societății civile și ar trebui să promoveze alegerea unor procese de participare ușor accesibile și nediscriminatorii;
 - (b) statele membre ar trebui să prevină și să elimine obstacolele din calea participării grupurilor insuficient reprezentate, ținând seama de nevoile speciale ale acestora, inclusiv de nevoile persoanelor cu handicap, ale tinerilor, ale vârstnicilor, ale cetățenilor proveniți din familii de migranți și ale cetățenilor mobili ai Uniunii;
 - (c) procesele și exercițiile de participare ar trebui să fie facilitate prin valorificarea celor mai bune cunoștințe de specialitate disponibile, pentru a asigura o abordare favorabilă incluziunii, care să permită ascultarea în mod egal a tuturor participanților, precum și o prezentare exactă a pluralității de opinii cu privire la chestiunile discutate.
8. Statele membre ar trebui să elaboreze, să sprijine și să desfășoare inițiative de sensibilizare care să sporească cunoștințele cu privire la oportunitățile de participare la nivel național, regional și local, precum și cu privire la metodele și instrumentele disponibile pentru a sprijini și a promova participarea efectivă a cetățenilor la procesele de elaborare a politicilor publice.
9. Statele membre ar trebui să consolideze, prin sesiuni de instruire și de informare, capacitatea cetățenilor, a organizațiilor societății civile și a autorităților publice de a asigura participarea efectivă și semnificativă a cetățenilor la procesele de elaborare a politicilor publice.

10. Statele membre ar trebui să aloce fonduri specifice pentru a sprijini punerea în aplicare a cadrului de participare la toate nivelurile de guvernare, inclusiv prin valorificarea la maximum a fondurilor disponibile ale Uniunii.

Măsuri specifice de sprijinire și încurajare a participării cetățenilor la procesul de elaborare a politicilor publice

11. Statele membre ar trebui să introducă exerciții participative și deliberative conduse de cetățeni cu privire la decizii și politici specifice și să sprijine și să promoveze modalitățile individuale și colective de participare, cum ar fi grupurile de dezbateri ale cetățenilor, adunările cetățenilor și alte formate de dialog și cocreare. În acest sens, statele membre s-ar putea inspira din experiența, cunoștințele de specialitate și bunele practici acumulate în contextul Conferinței privind viitorul Europei și al grupurilor de dezbateri ale cetățenilor europeni create în urma conferinței, precum și din standardele internaționale, cum ar fi Orientările OCDE privind participarea publicului ⁽⁴⁹⁾. Statele membre ar trebui să se asigure că astfel de exerciții sunt facilitate de o metodologie solidă și de principii de bază care să sprijine calitatea, incluziunea și integritatea acestora.
12. Atunci când invită cetățenii să participe la exerciții participative și deliberative de implicare civică, statele membre ar trebui să asigure incluziunea în cea mai mare măsură posibilă. În acest scop, statele membre ar trebui să utilizeze cele mai bune tehnici disponibile de eșantionare statistică aleatorie și de trageră la sorți. Atunci când este posibil și necesar, statele membre ar trebui să identifice și să abordeze diferențele dintre nivelurile de participare ale diferitelor grupuri prin utilizarea unor statistici și studii comportamentale. Selectarea cetățenilor ar trebui să se bazeze pe criterii demografice, pentru a se asigura că participanții reflectă structura demografică a statului membru, inclusiv pe baza recensământului sau a altor date relevante similare și a oricăror alte criterii comportamentale care asigură diversitatea. Statele membre ar trebui să asigure condiții favorabile de participare, fără ca acest lucru să constituie o povară ⁽⁵⁰⁾ și, după caz, să asigure rambursarea costurilor de participare, inclusiv pentru a veni în sprijinul cetățenilor excluși ca urmare a resurselor financiare limitate.
13. Statele membre ar trebui să depună eforturi specifice pentru a consolida participarea copiilor și a tinerilor la viața politică și democratică de la nivel local, regional și național, inclusiv în zonele rurale și în regiunile izolate. Autoritățile locale ar trebui să ia măsuri la diferite niveluri, în special în cadrul programelor de educație și formare și în alte contexte în care sunt activi copiii și tinerii, pentru a promova participarea lor semnificativă, incluzivă și sigură, fără niciun fel de discriminare.
14. Pentru a consolida exercițiile participative și deliberative în spațiul public digital, statele membre ar trebui să exploreze utilizarea noilor tehnologii care sunt ușor accesibile cetățenilor. În această perspectivă, statele membre ar trebui să dezvolte educația în domeniul mass-mediei și gândirea critică începând de la o vârstă fragedă, bazându-se, printre altele, pe cursuri de educație informațională. Utilizarea noilor tehnologii ar trebui să respecte pe deplin drepturile fundamentale, inclusiv dreptul la protecția datelor și la nediscriminare, precum și principii precum incluziunea, accesibilitatea și neutralitatea tehnologică și a rețelei.

Măsuri specifice de sprijinire și protejare a spațiului civic pentru a face posibilă participarea efectivă a organizațiilor societății civile

15. Pentru a asigura participarea lor efectivă la procesele de elaborare a politicilor publice, statele membre ar trebui să creeze și să mențină un mediu sigur și propice pentru organizațiile societății civile.
16. Statele membre ar trebui să încurajeze crearea de parteneriate strategice între administrațiile publice de la nivel local, regional și național și organizațiile societății civile, cu scopul de a încuraja participarea acestora la procesele de elaborare a politicilor publice.
17. Statele membre ar trebui să inițieze dialoguri structurate cu organizațiile societății civile pe teme specifice legate de procesele de elaborare a politicilor publice. Statele membre ar trebui să se asigure că aceste dialoguri sunt mai mult decât simple consultări cu privire la propuneri de politici sau propuneri legislative specifice și că acestea au loc periodic, sunt de lungă durată și orientate spre rezultate.

⁽⁴⁹⁾ <https://www.oecd.org/publications/oecd-guidelines-for-citizen-participation-processes-f765caf6-en.htm>

⁽⁵⁰⁾ După exemplul obligației de participare la curtea cu jurați, care permite, de exemplu, în unele state membre, absența de la locul de muncă.

18. Statele membre ar trebui să ia măsurile necesare pentru a proteja organizațiile societății civile împotriva amenințărilor, a incriminării, a intimidării, a hărțuirii, precum și a atacurilor și a altor forme de infracțiuni, atât offline, cât și online. Statele membre ar trebui, în special:

(a) să se asigure că:

- (i) se oferă o protecție eficace și în timp util organizațiilor societății civile, personalului și voluntarilor acestora, precum și persoanelor apropiate acestora, a căror siguranță este expusă unui risc real sau potențial credibil din cauza activității lor, inclusiv prin sensibilizarea autorităților de aplicare a legii și a autorităților judiciare cu privire la riscurile cu care se confruntă organizațiile societății civile; în cazuri deosebit de grave, ar trebui asigurată protecția imediată prin ordine de protecție și de interdicție de urgență;
- (ii) actele ilegale sunt condamnate imediat, inclusiv de către reprezentanții statelor membre, și că acestea sunt investigate cu promptitudine și urmărite penal, dacă este necesar;

(b) să monitorizeze evoluțiile din spațiul civic prin indicatori și cadre de raportare clare, inclusiv prin trimiterea la standardele internaționale existente; să stabilească și să mențină contacte și un dialog continuu cu organizațiile societății civile pentru a sprijini o astfel de monitorizare; s-ar putea obține informații relevante prin intermediul instituțiilor naționale pentru drepturile omului și al altor apărători ai drepturilor omului; de asemenea, ar trebui să se acorde o atenție deosebită raportărilor privind atacurile fizice și online, campaniile de defăimare și de denigrare, cazurile de discursuri de incitare la ură și acțiunile strategice în justiție împotriva mobilizării publice (SLAPP); trebuie să se acorde o atenție deosebită situației apărătorilor drepturilor omului, a organizațiilor societății civile și a membrilor acestora care fac parte din grupurile enumerate în continuare sau care susțin drepturile femeilor, drepturile în materie de sănătate sexuală și reproductivă și drepturile grupurilor minoritare, cum ar fi persoanele LGBTIQ, migranții și solicitanții de azil, precum și integritatea publică, lupta împotriva corupției și protecția mediului;

(c) să încurajeze și să faciliteze cooperarea și coordonarea între toți actorii implicați în monitorizarea evoluțiilor din spațiul civic și în protecția organizațiilor societății civile care se confruntă cu amenințări și cu atacuri legate de activitatea lor, inclusiv prin elaborarea de protocoale de cooperare și prin schimburi de bune practici între autoritățile de aplicare a legii, sistemul judiciar, autoritățile de la nivel local, regional și național, organizațiile societății civile, instituțiile naționale din domeniul drepturilor omului, organismele de promovare a egalității, instituțiile ombudsmanilor, și să faciliteze cooperarea dintre toate autoritățile și serviciile relevante de pe teritoriul lor;

(d) să faciliteze accesul la proceduri sau canale speciale de raportare a amenințărilor și a atacurilor și să documenteze și să analizeze mediul în care își desfășoară activitatea organizațiile societății civile;

(e) să informeze organizațiile societății civile cu privire la serviciile de protecție și de sprijin disponibile, inclusiv prin intermediul unor site-uri web specifice, care să prezinte aceste informații într-un mod simplu, accesibil și ușor de utilizat; ar trebui diseminate proactiv informații clare către organizațiile societății civile, în special cu privire la autoritățile de aplicare a legii, autoritățile judiciare și furnizorii de servicii de sprijin la care acestea pot apela în caz de amenințări și de atacuri;

(f) să se asigure că serviciile existente de sprijinire a victimelor și liniile de asistență de urgență sunt disponibile și adaptate pentru persoanele care lucrează în organizații ale societății civile, precum și pentru persoanele apropiate acestora, atunci când siguranța lor este expusă unui risc credibil ca urmare a activității lor; după caz, serviciile de sprijin ar trebui să ofere informații, consiliere juridică și practică, sprijin psihologic și adăposturi, precum și sprijin pentru îmbunătățirea securității digitale; ar trebui să se ofere consiliere juridică organizațiilor societății civile care se confruntă cu SLAPP; toate serviciile de asistență ar trebui să fie ușor accesibile și furnizate într-un mod confidențial și nediscriminatoriu, în special pentru persoanele cu handicap;

(g) să coopereze și să facă schimb de informații, de cunoștințe de specialitate și de bune practici cu alte state membre, precum și cu organizațiile internaționale, după caz, cu privire la cazurile legate de siguranța organizațiilor societății civile și la instrumentele existente pentru a asigura protecția acestora.

19. Statele membre ar trebui să aloce fonduri specifice pentru consolidarea capacității organizațiilor societății civile de a-și dezvolta reziliența atunci când se confruntă cu amenințări și cu atacuri, precum și pentru sporirea cunoștințelor acestora cu privire la serviciile de sprijin și la mecanismele de recurs de care dispun.

20. Statele membre sunt încurajate să adopte planuri de acțiune specifice sau inițiative echivalente pentru a institui cadre la nivel național în scopul promovării unui spațiu civic sigur și favorabil și a unei participări efective a organizațiilor societății civile.

Adoptată la Bruxelles, 12 decembrie 2023.

Pentru Comisie
Didier REYNDEERS
Membbru al Comisiei
